

MAKKY GYÖRGY
Fotók a nyolcvanas évekből 1.
Performanszok

MissionArt Galéria
Budapest/Miskolc
2020

ELŐSZÓ

A MissionArt Galéria kiállítása és e katalógus tisztelgés az idén 84 éves Makky György előtt. Egyúttal szeretné felhívni a figyelmet fotós munkásságára, amely az elmúlt hatvan évben összefonódott a magyar muzeológiával, művészettörténettel, műemlékvédelemmel és a kortárs művészettel. Az 1960-as évektől Makky az Iparművészeti Múzeumban, majd a Központi Múzeumi Igazgatóságon dolgozott, nevéhez számos jelentős kiállítás megrendezése fűződik.

1977-től a MTA Művészettörténeti Kutatócsoport, később a jogutód Művészettörténeti Kutatóintézet, legújabban Művészettörténeti Intézet munkatársaként elsősorban műtárgyfortózással, műemlék épületek és belső terek, valamint rendezvények megörökítésével foglalkozott.

Évtizedeken át – magát mindig kívülállónak tekintve – tanúja volt a kortárs képzőművészetben és a rokon művészeti ágakban zajló folyamatoknak. Az 1980-as években szoros kapcsolatba került a progresszív kortárs művészet jeles képviselőivel. Személyes barátságok révén aktív részese lett az ekkor virágkorát élő hazai performanszművészetnek, fotói révén kaphatunk utólag képet az egykori akciókról, eseményekről.

A kiállításon Böröcz András–Révész László László, El Kazovszkij, Hajas Tibor, Hencze Tamás, Jovánovics György, Kelecsényi Csilla és Szirtes János performanszairól készült felvételeket láthatunk, nagy részük most kerül először nyilvánosság elé. A katalógusban közölt és a tárlaton bemutatott fotók csak töredékeként villantanak fel néhányat abból a sok ezer képből, amelyek ezekben az időkben a hasonló eseményeken készültek.

Makky György fotós életműve az elmúlt hat évtized kortárs művészetének, művészeti életének gazdag, mindmáig ismeretlen, felfedezetlen archívuma, amely egy több irányú kutatási program témája lehetne. A több, mint negyvenezer, ma már digitalizált felvétel azonban legbiztosabban az ő személyes részvételével válhatna rendezett, rendszerezett, így a művészettörténet számára is használható forrássá.

Jurecskó László, Kishonthy Zsolt

Megjelent a MissionArt Galériában 2020 márciusában megrendezett, azonos című kiállítás alkalmából.

Szerkesztette és a kiállítást rendezte: Jurecskó László és Kishonthy Zsolt

Grafikai terv: Almási Ildikó

Technikai munkatársak: Kiszty Laura, Szabó Gabriella, Tóth Károly

Köszönet a kiállítás és a katalógus létrejöttében nyújtott segítségéért Kelecsényi Csillának, Zalka Imrének és Révész László Lászlónak.

© Makky György, Andrási Gábor, MissionArt Galéria, 2020.

Nyomda: Tipo–Top Miskolc

MissionArt Galéria, Budapest, 2020

Madáretető az Akadémián

Makky Györgyről és performansz-fényképeiről

Van Makky Gyurinak egy fekete-fehér fotósorozata: szép, fiatal lány kirakatüveget tisztít. Széles mozdulatokkal, ívekben húzza el a habcsikot a felvételtől-felvételre átlátszóbb felületről. Éppen fordítva, mint ahogy az absztrakt festők helyezik el gesztusaikkal a csak önmagukért felelő színpázmákat a vásznon. Meglátott „utcai metafora” vagy egy spontán „akció” megörökítése? Szerintem mind a kettő. És nem is olyan távoli kapcsolatban van Gyurinak a hazai képzőművészekhez személyesen, a jelenlétéhez, a pillanatokhoz – és egy mára letűnt korszakhoz: az új avantgárdhoz, utóbb annak groteszk-ironikus visszfényéhez – kötődő munkájával: az akciók és a performanszok fényképezéséhez.

A fotókat a budai Várban, az Úri utcai MTA-tömb földszintjén lehetett látni, Gyuri egykori helytartótanácsi irodából fotóműteremmé és laborrá avanzsált szobája mellett, a falon. A mindig hideg, szuterénhatású folyosón „intézeti napokon” (és néha máskor is) művészettörténészek dolgoztak a legjobb esetben is a hetvenes évekből származó berendezés adta, fizikailag – és szimbolikusan is – szegényes, de ma már aranykornak látszó szakmai körülmények közepette. Ha az udvar felől néztünk az épületre, az egyforma ablakok sorára, majdnem a másik, nagy épülethez közeli sarokban észre lehetett venni a madáretetőt. Ez nem volt nehéz, hiszen csak egyetlen ablakon akadt illeszmi; Gyurién. Ha a folyosón közelítettük meg, a nyitva tartott ajtónyílásból egészen más kép fogadott, mint a többi cellahangulatú szobában. Először egy régi szófa tűnt fel – rajta majdnem mindig üldögélt valaki; régebben, sokszor, a néhai Németh Lajos és Kerny Teri, aztán Marosi, Beke, Pataki Gábor és a többiek. A vendégek beszélgetés közben a falakat sűrűn elborító fotókat, tárgyakat és műtárgyakat nézegették, köztük – nem utolsósorban – a vendéglátó bravúros technikával készített türelemművegeit. Élvezték az otthonos-belakott civil atmoszférát – kávéztak (Gyuri főzte), dohányoztak (sokáig szabad volt), „pult alól” szolidan iddógáltak (nem volt szabad, de lehetett) –, meg persze egymás társaságát és a mindig kifogástalan öltözetű, mellényes-csokornyakkendős házigazda – nem minden esetben szelíd – iróniáját.

Gyuri már reggel ötkor bent volt; nemcsak az intézeti napokon, hanem hétvégén is. (Kivéve, amikor éveken át a műemléki topográfiahoz járt fotózni vidékre, sok tízezer kilométert autózva.) A hajnali csendben nyugodtan dolgozhatott, és – ahogy mondta: lelki békéje megőrzése érdekében, önterápiás célzattal – a türelemművegek bibliai jeleneteit vagy művészettörténeti idézeteit-parafrazisait faragta-festette-ragasztotta. Az üvegekből több kiállítást is rendezett.

Most azonban nem a türelemműveg-készítés, hanem a már megpendített akció- és performansz-fényképezés a témánk. Ehhez – azt hiszem – először is tudni kell, hogy Gyuri a legritkább esetben lelkesedik vagy bírál műveket, ezt túlságosan is személyesnek, sőt egyenesen indiszkréciónak gondolná. (Persze biztosak lehetünk abban, hogy van véleménye, de többnyire megtartja magának.) Elegendő neki a művészekkel kialakított korrekt, néhány ritka esetben baráti viszony. Tapintatos ember, a bennfentesség, bizalmaskodás igencsak távol áll tőle. „Tudod, a performanszok után is szokás volt elmenni inni egyet. De én nem, én azonnal sepertem haza. Napközben oké, ittunk egy sört. Én egy dologra figyeltem, amire kértek is, hogy a közönséget ne zavarjam, hogy ne ugráljak ott, mint egy hülye fotós” – mondta egy beszélgetésben.

Gyuri a mai szapora legendagyártásból sem veszi ki a részét – pedig volna mit elmondania, de leginkább hallgat. Ha mégis mesél, a történetei sokszor burleszkszerű anekdoták, vagy emberi gyarlóságokról és az ezekhez fűződő csalódásairól szólnak.

Alapállása meglátszik a performanszfotóin is. A műtárgyfényképezések alkalmával megismert, vagy művészettörténész kollégái közvetítésével őt felkereső művészek elvárásai találkoztak Gyuri távolságtartó – és az ínséges időben nem lényegtelen módon: cseppet sem anyagias – karakterével: fotósszakmai szempontból alaposan felkészült és kellően rutinos, figyelmesen jelenlévő, objektív dokumentálásra alkalmas, az akkor szokványosnak aligha mondható feladatra vállalkozó fényképészt kerestek, ő pedig empatikus, de a látottakhoz való saját,

személyes-értékelő viszonyát a képekről száműzni képes módon járt el. Ez az alapállás adja performanszfotói dokumentatív hitelességét és értékét. Hamisítatlan Makky-fotókról van szó – képkivágás, kompozíció, fények tekintetében –, de annak a személyes-érzelmi töltésnek híján, amit az ablaktisztító lány felvételein látunk. Más-más műfajjal állunk szemben ugyanis: az autonóm fotósorozat kizárólag Gyuri (művészi) intenciója, a performanszfotókon pedig a szerepe nem az, hogy (bármilyen módon is) magáról, hanem kizárólag az ott és akkor történ-
tekről adjon hírt.

Mindez többféle módon zajlott: hol az akció vagy a performansz meghatározott időinter-
vallumra korlátozott nyilvános terében, közönség jelenlétében – mint például Hajas Tibor, Kelecsényi Csilla, Szirtes János, a Böröcz–Révész duó és El Kazovszkij esetében –, hol a művész otthonában, műtermében, az esemény egyetlen, néma tanúja, Gyuri és a kamerá-
ja jelenlétében. Így volt ez Hencze Tamás kiállításmegnyitón balul elsült tűz-kép akciójának „zárt ajtók mögötti” megismétlésekor (1980), vagy Jovánovics György L. W. [Liza Wiathruck] HOLOS GRAPHOS című fotó-képregényének (1976) performatív tovább-fejlesztésekor (J. Gy. műtermében L. W.-vel sakkozik, 1979).

Előfordult, hogy megbízói-felkérői instruálták a munkáját, előzetesen felkészítették a várható eseményekre, de általában rábízták, hogy a helyzet adta pillanatokban maga döntse el, mit és mikor exponál: „Úgy érezték, hogy amit csinálok, az jó, az a szög, ahonnan fotózok, az jó” – mondta a már idézett beszélgetésben. A kidolgozás pedig teljes mértékben rajta állt: „Nem is szólhattak bele, mert nem mutattam meg a negatívot. Minden képet rendes nagytáblán kaptak, a hívót mindig én csináltam.”

Sokezer fénykép készült a hetvenes-nyolcvanas évtized során; köztük csak egy töredék az akciókat és performanszokat megörökítő felvétel. A többi: beláthatatlan mennyiségű mű-
tárgyfotó, portré, csoportkép, műterem-enteriőr, megnyitó. A művészek „kézről-kézre” adták őt, Gyuri pedig legtöbbször hozomra vagy grátisz dolgozott; a későbbi közlésekkor a honorá-
riumok és jogdíjak pedig csak csörgedeztek, inkább el-elmaradoztak vagy elfelejtődtek. Nem csoda, hogy – bár hol volt még akkor a ma bevett üzleti-kereskedelmi mentalitás; e körben nagyjából mindenki pénzsűkében leledzett – a kilencvenes évek elején Gyuri, aki végül kiis-
merte a „balekfogókat”*, felhagyott ezzel a foglalatossággal. Maradt az intézeti munka, meg az üvegek.

Húsz éve Sárospatakon, Gyuri türelemüveg-kiállításának megnyitója előtt, „napközben” – hi-
szen az „oké” – kiültünk egy kocsmá teraszára, és „ittunk egy sört.” Forró augusztus volt; a korsókra kiült a pára, a cseppek az asztalra gurultak. Úgy rémlik, sokat hallgattunk, jó rá emlékezni. Most arra gondolok, hogy ha ez lehetséges volna, össze kellene gyűjteni az ilyen jó emléké hallgatásokat, mint ahogy Doktor Murke tette a rádióban elhangzó szövegekből kivágott csendekkel**, és egymáshoz illesztve egyszer lejátszani mindet magunknak.

Andrási Gábor

* Franz Kafka: Egy balekfogó leleplezése. Ford. Tandori Dezső. In. F. K.: Elbeszélések, Európa Könyvkiadó, Budapest, 1973

** Heinrich Böll: Doktor Murke összegyűjtött hallgatásai. Ford. Rayman Katalin. Magvető, Budapest, 1965

Böröcz András – Révész László László

Böröcz László és Révész László László
Max és Móric című performansza, Egyetemi
Színpad, 1983. Fotó: Makky György, zselatinos
ezüstbromid nagyítás (2020) barit papíron,
24x18 cm, illetve 18x24 cm

Böröcz László és Révész László László Gyufa című performansa, Egyetemi Színpad, 1984.
Fotó: Makky György, zselatinos ezüstbromid nagyítás (2020) barit papíron, mindkettő 18x24 cm

Böröcz László és Révész László László Gyufa című performansa, Egyetemi Színpad, 1984.
Fotó: Makky György, zselatinos ezüstbromid nagyítás (2020) barit papíron, 24x18 cm

Böröcz László és Révész László László Jubileum című performansa, Szépművészeti Múzeum, 1982. Fotó: Makky György, zselatinos ezüstbromid nagyítás (2020) barit papíron, 18x24 cm

Böröcz László és Révész László László Jubileum című performansza, Szépművészeti Múzeum, 1982. Fotó: Makky György, zselatinos ezüsbromid nagyítás (2020) barit papíron, 24x18, illetve 18x24 cm

Böröcz László és Révész László László Széf – Asszonyok című performansza, Ernst Múzeum, 1985. Fotó: Makky György, zselatinos ezüsbromid nagyítás (2020) barit papíron, 18x24, illetve 24x18 cm

El Kazovszkij

El Kazovszkij
Dzsán-panoptikum
című performansa,
Fiatal Művészek
Klubja, 1982 körül.
Fotó: Makky György,
zselatinos ezüstbro-
mid nagyítás (2020)
barit papíron, mind-
kettő 18x24 cm

Hajas Tibor

Hajas Tibor CHÖD című performansza, Bercsényi Kollégium, 1979. december 18. Fotó: Makky György, zselatinos ezüsbromid nagyítás (2020) barit papíron, 18x24, illetve 24x18 cm

Hajas Tibor CHÖD című performansa,
Bercsényi Kollégium, 1979. december 18.
Fotó: Makky György, zselatinos
ezüsbromid nagyítás (2020) barit
papíron, 24x18, illetve 18x24 cm

Hajas Tibor CHÖD című performansa, Bercsényi
Kollégium, 1979. december 18. Fotó: Makky György,
zselatinos ezüsbromid nagyítás (2020) barit
papíron, mindkettő 24x18 cm

Hajas Tibor Virrasztás című performansa, Bercsényi Kollégium, 1980. május 18. Fotó: Makky György, zselatinos ezüstbromid nagyítás (2020) barit papíron, 24x18, illetve 18x24 cm

Hajas Tibor Virrasztás című performansa, Bercsényi Kollégium, 1980. május 18. Fotó: Makky György, zselatinos ezüstbromid nagyítás (2020) barit papíron, mindkettő 18x24 cm

Hajas Tibor Virrasztás című performansa, Bercsényi Kollégium, 1980. május 18. Fotó: Makky György, zselatinos ezüstbromid nagyítás (2020) barit papíron, mindkettő 18x24 cm

Hajas Tibor Virrasztás című performansa, Bercsényi Kollégium, 1980. május 18. Fotó: Makky György, zselatinos ezüstbromid nagyítás (2020) barit papíron, mindkettő 24x18 cm

Hencze Tamás

24

Hencze Tamás Képegetés című performansa,
Budapest, KISZ-lakótelep, 1980. Fotó: Makky György,
zselatinos ezüstbromid nagyítás (2020) barit papíron,
mindkettő, 24x18 cm, illetve 18x24 cm

25

Kelecsényi Csilla

26

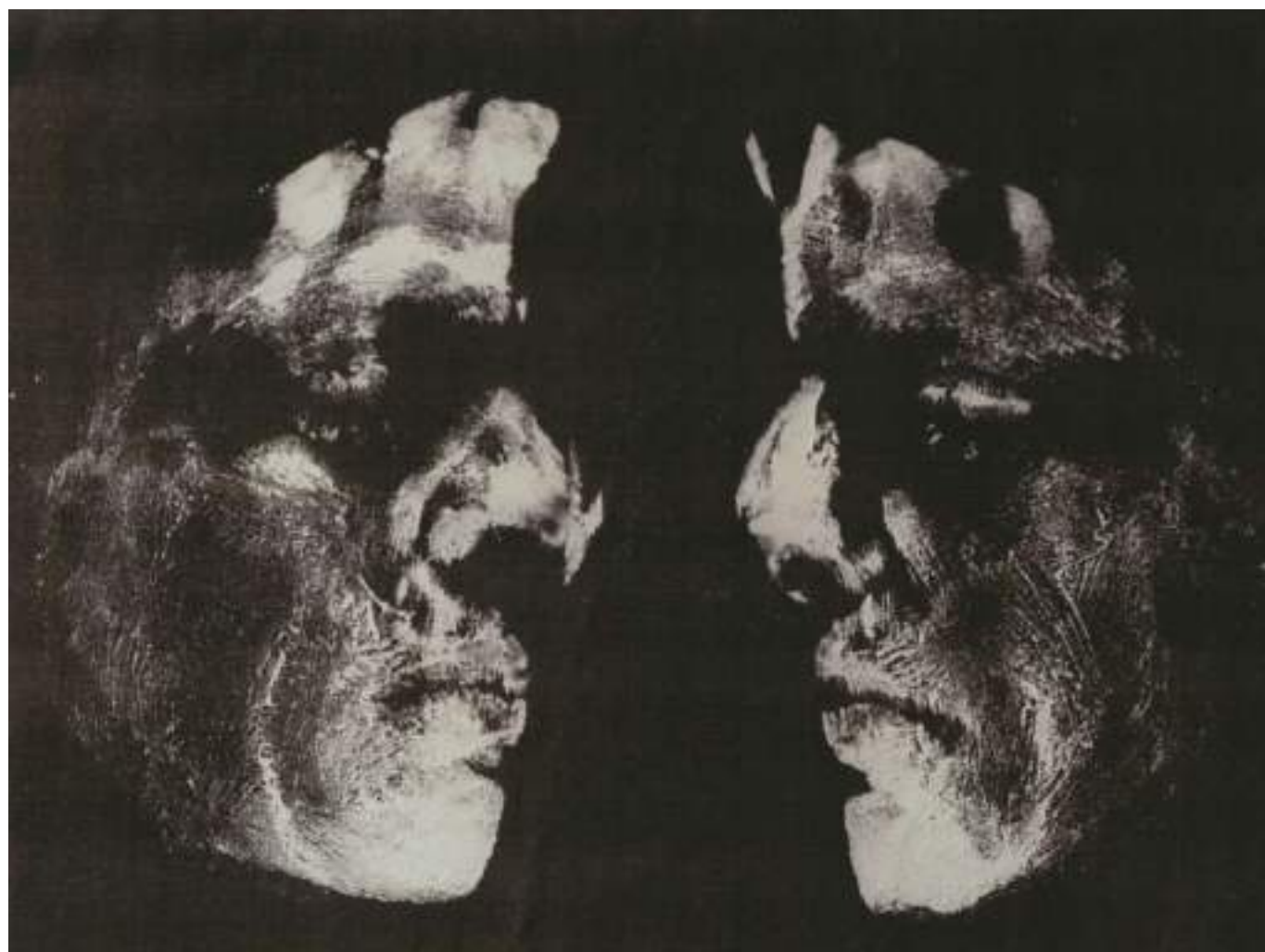
Kelecsényi Csilla önportré akciója, Budapest, Uri utca, MTA Művészettörténeti Intézete, Makky György műterme, 1980-as évek/2020. Fotó: Makky György, zselatinos ezüstbromid nagyítás (2020) barit papíron, 24x18 cm

27

Kelecsényi Csilla előkészülete az arclenyomat készítéséhez, és az arclenyomat, Budapest, Botfalu utcai műteremlakás, 1986 körül/2020. Fotó: Makky György, zselatinos ezüstbromid nagyítás (2020) barit papíron, 24x18 cm, illetve 24x18 cm

Kelecsényi Csilla veszprémi performansa a Dimitrov Művelődési Központban. 1982. Fotó: Makky György, zselatinos ezüstbromid nagyítás (2020) barit papíron, 18x24 cm, illetve 24x18 cm

Jovánovics György

Jovánovics György műtermében L. W-vel sakkozik, 1979. Fotó: Makky György, zselatinos ezüstbromid nagyítás (2020) barit papíron, 24x18 cm

Jovánovics György L.W. szobra sakktáblával, 1979. Fotó: Makky György, zselatinos ezüstbromid nagyítás (2020) barit papíron, 24x18 cm

Werkfotó Jovánovics György műtermében az esemény fotózása közben, 1979. Fotó: Makky György, zselatinos ezüstbromid nagyítás (2020) barit papíron, 18x24 cm

Jovánovics György Liza Wiathruck szobra, 1979. Fotó: Makky György, zselatinos ezüstbromid nagyítás (2020) barit papíron, 24x18 cm

Szirtes János

Szirtes János Avanti című performansa, Bercsényi Kollégium, 1983. február 27. Fotó: Makky György, zselatinos ezüsbromid nagyítás (2020) barit papíron, mindkettő 24x18 cm

Szirtes János és Vető János Erőss Jánoss
című performansa, Bercsényi Kollégium,
1982. március 29. Fotó: Makky György,
zselatinos ezüstbromid nagyítás (2020)
barit papíron, mindkettő 24x18 cm

Szirtes János Nőnap köszöntő című performansa,
Fészek Klub, 1983. április 20. Fotó: Makky György,
zselatinos ezüstbromid nagyítás (2020) barit
papíron, mindkettő 24x18 cm

Szirtes János Múló rosszullét című performansza, Kertészeti Egyetem, 1983. március 29.
Fotó: Makky György, zselatinos ezüstbromid nagyítás (2020) barit papíron, 18x24 cm

Beke László Szirtes János Növény című performanszán, Bercsényi Kollégium, 1983.
Fotó: Makky György, zselatinos ezüstbromid nagyítás (2020) barit papíron, 24x18 cm

Szirtes János Gyorsúszás című performansza, Kossuth Klub, 1984. Fotó: Makky György, zselatinos ezüstbromid nagyítás (2020) barit papíron, 24x18 cm, illetve 18x24 cm

VINTAGE KONTAKT MÁSOLATOK

Szirtes János Csodaszarvas című performansa,
Honvéd Sportuszoda, 1984. Fotó: Makky György,
zselatinos ezüsbromid nagyítás (2020) barit papíron,
24x18 cm, illetve 18x24 cm

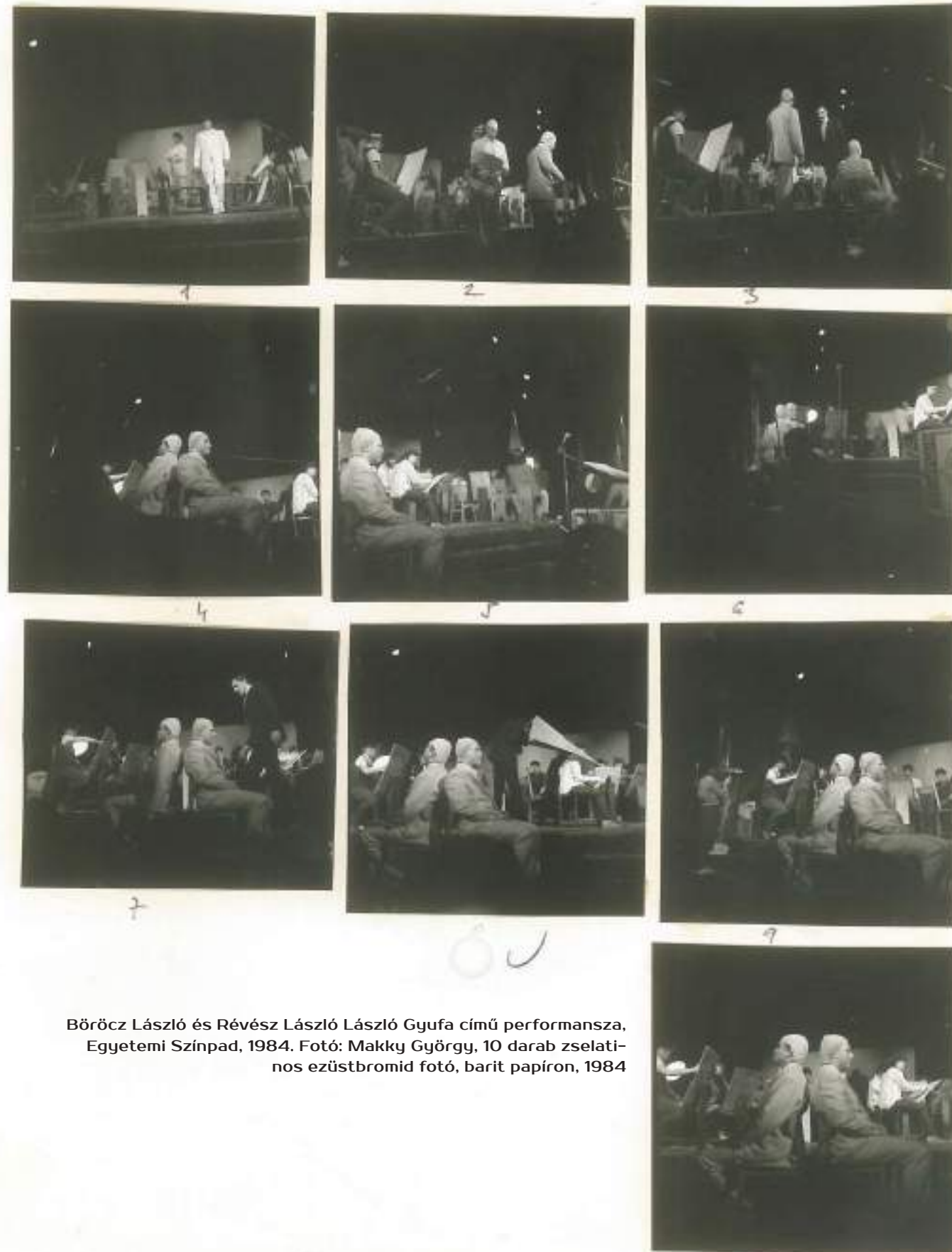
Böröcz László és Révész László László Jubileum című performansza, Szépművészeti Múzeum, 1982. Fotó: Makky György, 15 darab zselatinos ezüstbromid fotó, barit papíron, 1982

Böröcz László és Révész László László Max és Móric című performansza, Egyetemi Színpad, 1983. Fotó: Makky György, 12 darab zselatinos ezüstbromid fotó, barit papíron, 1983

Az előző hátoldala. Fotó: Makky György, 9 darab zselatinos ezüstbromid fotó, barit papíron, 1983

Böröcz - Révén

Böröcz László és Révész László László Gyufa című performansa, Egyetemi Színpad, 1984. Fotó: Makky György, 10 darab zselatinos ezüsbromid fotó, barit papíron, 1984

Böröcz - Révén

Böröcz László és Révész László László Széf - Asszonyok című performansa, Ernst Múzeum, 1985. Fotó: Makky György, 11 darab zselatinos ezüsbromid fotó, barit papíron, 1985.

1983. szept. 27

Böröcz - Révóóó

Böröcz László és Révész László László
Széf - Asszonyok című performansza,
Ernst Múzeum, 1985. Fotó: Makky
György, 14 darab zselatinos ezüstművel
fotó, barit papíron, 1984.

El Kazovszkij Dzsán-panoptikum című performansza, Fiatal
Művészek Klubja, 1982 körül. Fotó: Makky György, 12 darab
zselatinos ezüstművel fotó, barit papíron, 1982 körül

Az előző hátoldala. Fotó: Makky György,
5 darab zselatinos ezüstbromid fotó,
barit papíron, 1982 körül

Hajas Tibor: CHÖD 1979
Bps. Bercsényi Klub

Hajas Tibor CHÖD című perfor-
mansza, Bercsényi Kollégium, 1979.
december 18. Fotó: Makky György,
8 darab zselatinos ezüstbromid
fotó, barit papíron, 1979.

Virrasztás (performance) 1980

Hajas Tibor Virrasztás című performansza,
Bercsényi Kollégium, 1980. május 18.
Fotó: Makky György, 7 darab zselatinos
ezüsbromid fotó, barit papíron, 1980.

1

2

3

4

5

6

7

Jovánovics György műtermében L. W.-vel sakko-
zik, 1979. Fotó: Makky György, 8+1 darab zselatinos
ezüsbromid fotó, barit papíron, 1979.

Jovánovics György Lisa Wiathruck szobra Jovánovics György műtermében, 1979. Fotó: Makky György, 10 darab zselatinos ezüsbromid fotó, barit papíron, 1979.

Jovánovics György Lisa Wiathruck szobra és Búcsúláda, CAMERA OBSCURA szobra Jovánovics György műtermében, 1979. Fotó: Makky György, 12 darab zselatinos ezüsbromid fotó, barit papíron, 1979.

Szirtes János Múló rosszullét című performansa, Kertészeti Egyetem, 1983. március 29. Fotó: Makky György, 15 darab zselatinos ezüstbromid fotó, barit papíron, 1983.

Az előző hátoldala. Fotó: Makky György, 3 darab zselatinos ezüstbromid fotó, barit papíron, 1979.

Szirtes János és Vető János Erőss János című performansza, Bercsényi Kollégium, 1982. március 29. Fotó: Makky György, 15 darab zselatinos ezüstbromid fotó, barit papíron, 1982.

Szirtes János Avanti című performansza, Bercsényi Kollégium, 1983. február 27. Fotó: Makky György, 15 darab zselatinos ezüstbromid fotó, barit papíron, 1983.

Szirtes

Kertész György

93

Szirtes János Növény című performansa, Bercsényi Kollégium, 1983.
Fotó: Makky György, 10 darab zselatinos ezüstbromid fotó, barit papíron, 1983.

Az előző hátoldala. Fotó: Makky György, 10 darab zselatinos ezüstbromid fotó, barit papíron, 1983.

24

2.21

2.3

24

Szirtes János Nővény című performansa, Bercsényi Kollégium, 1983. Fotó: Makky György, 5 darab zselatinos ezüstbromid fotó, barit papíron, 1983.

Szirtes - fészek -

1983
ápr. 20

Szirtes János Nőnapra köszöntő című performansa, Fészek Klub, 1983. április 20. Fotó: Makky György, 12 darab zselatinos ezüstbromid fotó, barit papíron, 1983.

Szirtes János Gyorsúszás című performansa, Kossuth Klub, 1984. Fotó: Makky György, 14 darab zselatinos ezüstbromid fotó, barit papíron, 1984.

Az előző hátoldala. Fotó: Makky György, 3 darab zselatinos ezüstbromid fotó, barit papíron, 1984.

MissionArt Galéria
Budapest, 1055, Falk Miksa u. 30.
Tel.: +36 1 3028587
budapest@missionart.hu
www.missionart.hu